

Inhoud

VERHALEN

- Naaldstil 9
Satans potlood 23
De verliefden 33

AUTOBIOGRAFICA

- Zomaar een week 43
Grand Hôtel 51
Zwart, bijbelzwart, kraaizwart 63
Over niks. Over alles 74
Autobiografische suite 85
Heimwee 104
Tunnelvisie 115

DAGBOEK

- Ook mijn schaduw... 135
Einsam im Schatten gelegen 137
Adé 139
Muze, vertel mij 140
De gorilla's 141
Staatsieportret 142
Topoverleg 143
Glamour 144
Brons op graniet 145
Muzenzoon 147

Hun mooiste dag	148
Een beroemde naamgenoot	152
Gelukkig buitenleven	154
Verdwenen uitzicht	156
Wie zou ons terugherkennen?	157
Donkere kristallen	158
Sprookjes	160
Goena goena	162
Apologetisch	164
Muzikale dwaas	165
Terug thuis...	169
Anathema	173

GEZICHTEN EN GESCHRIFTEN

De onverzoenbare woedes van Willem Frederik Hermans	177
Een kardinale beslissing in het achterwerk	191
De schijngestalten van een uitgever	207
‘Een overzicht van mijn bokkesprongen’	220
Tussen Belgofiel en Belgofioob	228
Vic’s fabulous rotboek	246
Leus	252
Tumbleweed	258
Uk	263
De parvenu	267
Nil nisi	278
Literatuurkritiek	283
De wereldreus	294
Verantwoording	325
Register	327

Naaldstil

Liefste in de verte,
was je maar hier.

Het is vijf, zes graden als ik deze bladstille ochtend mijn bos uit rijd.

Ja allicht is het bladstil, hoor ik je zeggen en ik zie zelfs het gezicht dat je erbij trekt. Het is februari en dus nog winter, dan hangt er geen blad aan de bomen dat door geritsel of dergelijk geluid de stilte kan verstoren.

Ik verander 'bladstille' in 'naaldstille'.

Behalve dat loofbomen in februari inderdaad geen bladeren vertonen, woon ik trouwens in een dennen- en sparrenbos. Als daar de wind doorheen trekt, neuriënd, fluitend of boosaardig loeiend, is er nog altijd geen gerucht van bewegende bladeren te horen. Wel van het gezwiep en gekreun van de met naaldentrossen volhangende takken, maar niet van afzonderlijke naalden. Soms valt met een amper waarneembaar plofje een pijnappel op het dekbed van afgevallen roestende boomnaalden dat over de bosaarde ligt uitgespreid. Vannacht is het natgeregend. Onder de druk van de autobanden klinkt er een zacht en mystiekerig zuchten uit op, als van hitsige nonnen die van hun virtuele bruidegom dromen.

Dood hout, verstrooide sparrennaalden en meer niet, die povere oogst van 's harten voorjaarsstorm – schreef J.C. Bloem. (Ongeveer.)

Buiten het bos sla ik de richting van het dorp in. De lauwe

temperatuur hangt onder een dofzilveren wolkendek. Regenwaas plakt tegen de voorruit. Ruitenwissers aan, die met het vocht ook dorre, roodbruin verkleurde dennennaalden uit mijn blikveld wegzwieren, decimeters lang, als haren uit de hangsnor van Barbarossa. Was jij maar hier, zat je maar naast me in de auto.

In de dunne neerslag staat een moederpaard roerloos de wacht te houden bij haar veulen dat, even roerloos en druipnat, op zijn zij in het gras ligt. Alles wat het volwassen dier beweegt, is één oor, dat met het geluid van de auto meedraait, haar ogen blijven onverstoorbaar op haar magere boreling gevestigd. Het lijkt op de hippische uitvoering van een piëta, maar in het langsrijden zie ik dat zoontje rustig en gezond ademt en dus het tegendeel van dood is. Moe staat waarschijnlijk slechts bezorgd te denken: ‘Geen kou vatten, Juletje...’

Kruispunt bij de kerk. Ik word genoodzaakt te wachten, al staat het stoplicht op groen. De ruitenwissers bewegen zich als roeispanten door het hemelnat, dat opeens heftiger begint neer te sijpelen. Door het ritselende water gondelt een stoet begrafenisauto's voorbij, voorafgegaan door de fanfare. Het muziekgezelschap heeft er stevig de pas ingezet, zodat er tussen parademars en dodenwagens een brede spatie is gegroeid. De trommelaars en blazers staan in de kroeg de regen al van hun petten te slaan als de voorste limousine de draai naar de kerk nog moet nemen. Het gaat om een belangrijke afluig, wat onder meer is vast te stellen aan de overdaad van bloemen die hem vergezelt. Zijn eigen taxi is op de voorruit na onzichtbaar onder de wiegelende kleuren van kransen en boeketten, alles in het groot. Zoveel fleurigs, ook over de volgauto's verdeeld, dat men het gevoel heeft naar een bloemencorso te kijken. Achter alle winkelruiten staat de dorpsmidstand van de passerende pomp en pracht getuige te zijn. ‘Hij treft er geen goed weer bij’, zegt de baas van de schemer-

lampenwinkel, 'maar gelukkig ligt hij droog.' De vrouw van de bakker merkt weemoedig op: 'Het is van de vorige burgemeester geleden dat er nog zo'n mooi lijk voorbij is gekomen.' De kerkklok begint te tampen. Achter de voertuigen loopt een groot deel van de dorpsbevolking mee onder een golvend dak van paraplu's in bonte kleuren en motieven. Opgewekt babbelend torsen ook deze begrafenisgangers bloemstukken en struikgewassen met zich mee, voorzien van linten met afscheidswaarden. 'Vaarwel. Atletiekvereniging Door Oefening Lenig.' 'Uw dankbare werknemers blijven eeuwig aan U denken.' Eeuwig lijkt me aan de optimistische kant.

Hij was een magnaat in onroerende goederen, begonnen als kleine ondernemer in de aannemersbranche. Aan hem dankt het dorp dat al het plaatselijk rustieke door de slopersbol tegen de vlakke is geramd om te worden vervangen door beton. Hij overleed drie dagen geleden in een naburige gemeente tijdens een bezoek aan een door Turkse, Arabische en Marokkaanse meisjes gedreven plezierpaleis.

'Daar was hij voor zaken', zegt de mevrouw van de krantenwinkel, waar ik ben binnengelopen en hiervoor gaande bijzonderheden verneem. 'Ja ja', reageert de jonge vrouw aan deze kant van de toonbank. Ze produceert er een mekkerend lachje bij. 'Hij hield er wel van', zo mengt een andere klant zich in het onderwerp. 'Altijd aan vrouwenvlees met zijn vurige jatten. Onroerende goederen! Behalve in zijn broek...' 'Hou op, Marcel', zegt de mevrouw van de krantenwinkel, terwijl ze iedereen een potlood overhandigt. 'Eenentachtig is hij geworden', gaat Marcel verder, 'en tot zijn laatste snik zo heet als de bliksem. Het duurt zeker een week voordat hij koud is in zijn graf.' De jonge vrouw mekkert opnieuw.

'Wat mag ik met dit potlood?' vraagt ik.

De krantenmevrouw zegt: 'Zo is het wel genoeg, Marcel.' En tegen mij: 'Cadeautje vanwege Valentijn, meneer.'

‘Je kan ermee op je rug krabben’, adviseert Marcel.

Met dat potlood schrijf ik je nu. Op de achterkant van het affiche dat mijn kop vertoont. In een chagrijnige hotelkamer zonder minibar, zonder porno op het kijkmeubel en met een zo uitgestrekt ledikant dat het wel vijf lichamen kan bevatten, maar waar ik straks niettemin *alleen* in zal wegzeilen. Het raam biedt zicht in een troosteloze, onmetelijk diepe luchtko-ker.

Dit was een zinloos verloren dag, die ik net zo goed had kunnen overslaan.

Maanden geleden heb ik, in toestand van verblindings, een contract getekend met de wethouder van Culturele Zaken van het stadje O, waar ik me nu bevind, om er ter gelegenheid van ‘het feest van Sint-Valentijn’ uit mijn werk te komen voorlezen. ‘Iets over liefde’, had hij besteld. Dagenlang heb ik door mijn literaire geschriften moeten bladeren op zoek naar ‘iets over liefde’ dat geschikt kon zijn voor voordracht, zonder dat het publiek geschokt en bleek van afgrijzen het parochiezaal-tje zou ontvluchten. Weliswaar bevat mijn oeuvre tal van pas-sages ‘over liefde’, maar die zijn overwegend niet zodanig van strekking om er een feest mee op te vrolijken. Liefde, wat is dat nu helemaal?

En van een feest van Sint-Valentijn, heb jij daar ooit van ge-hoord? Bij aankoop van een dagblad krijg je er op deze da-tum een inferieur schrijfhout bij cadeau. Bij het benzinesta-tion opzij van de snelweg schenkt het nimbusblonde, vrolijke meisje aan de kassa mij een mager roosje. ‘Omdat het Valen-tijn is’, zegt ze lief. Ik had liever haarzelf gekregen dan haar zieltogende couveusepluksel. Jij bent er toch niet.

Het regent niet meer als ik het pompstation verlaat. Er is zelfs een beetje zon gaan schijnen. Ik steek het bloempje ach-ter de rechter ruitenwisher en denk aan de overdadige floralia waarmee de doodsauto’s van de betonkeizer waren overdekt

en behangen. Valentijn: een geschikte dag om er voorgoed bij te gaan liggen. Dood hout, wat oud papier, meer niet. Na afloop koffie, broodjes en een sneetje cake. Men haalt herinneringen aan de overledene op, waarbij hartstochtelijk wordt gelachen, – een troostrijke manier van rouwen. Onder in de luchtkoker ligt de volledig uiteengewaaide krant, die ik katern na katern naar beneden heb laten dwarrelen om te genieten van de mooie vormen die het papier daarbij aannam. Niets te drinken. Er wordt geen alcohol op de kamers geserveerd, de hotelbar is gesloten, het nachtelijke stadje O noodt niet tot passagieren.

In de file, de benzineroos is allang van de voorruit gewaaid, herinner ik me opeens het missaal uit mijn roomse kostschooljaren. De gruwelijke geeuwverveling tijdens de dagelijkse misbijwoning in de kostschoolkapel. Alles nog in het Latijn, het Gregoriaans uit mijn puberperiode is nooit opgehouden met rond te gonzen in mijn kop, de celebrant stond nog met zijn rug naar het kerkvolk gekeerd, zodat dit niet kon waarnemen wat hij aan het altaar stond te kokkerellen. Gelukkig had ik dat missaal: tegen de zestienhonderd bladzijden van dat vliesdunne papier, dat mij in een latere levensfase nog van pas is gekomen bij het draaien van joints.

De mis werd opgevoerd ter ere van een mannelijke of vrouwelijke heilige, iedere dag een andere, die aan desbetreffende datum ook zijn of haar naam verbond. Zes december: heilige Nicolaas. Negentien maart: heilige Jozef. Tweeëntwintig november: heilige Caecilia. Noem mij een datum en ik lever er blindelings de dagheilige bij. Achttien mei: Venantius (die van Wim Sonneveld). Veertien februari: Valentinus.

In tientallen jaren geen kerk meer van binnen gezien, maar deze parate kennis, al heb ik er nooit enig profijt van genoten, neemt dan toch maar niemand mij meer af.

In het missaal had iedere heilige zijn/haar biografietje van

een vingerkoot lengte en het waren deze tekstjes, steeds en steeds opnieuw met onverflauwd brandende belangstelling gelezen, die mij door de eeuwen van verveling hebben heen geholpen. Neem de heilige van vandaag:

‘Deze Romeinse priester trachtte, te zamen met andere vrome Christenen, de martelaren bij te staan door allerlei liefdediensten. Zijn naastenliefde vond telkens nieuwe listen uit om de heilige bloedgetuigen van Christus op alle mogelijke wijzen te helpen. Eindelijk werd hij zelf door de heidenen gevat en onderging de marteldood in 270, door onthoofding.’

Ik reproduceer ook dit uit mijn geheugen, – behalve de heiligendata heeft het de bijbehorende hagiografietjes feilloos geconserveerd. Door mijn noeste kerkboeklectuur heb ik me tot een vooraanstaand heiligenkundige ontwikkeld, dit had jij niet van mij vermoed, zeker? Als sommige dingen anders waren verlopen, had ik in het Vaticaan gewoond, in een paars gewaad, in plaats van in een vochtig woud, en wenste Zijne Heiligheid iedere dag met mij de thee te gebruiken. ‘Heilige Vader, met uw goedvinden vertel ik u vandaag het leven van de heilige Margaretha Maria Alacoque, zeventien oktober.’ ‘Hè ja, gezellig’, zo reageert de stedehouder Christi, weldra misschien zelf heilig, en schurkt zich behaaglijk in het trijp van zijn leunstoel. Zie je het voor je?

Ik vond die levensbeschrijvinkjes in mijn missaal hoogst intrigerend en vroeg me er in mijn rijpingsjaren veel en koortsachtig bij af. ‘Allerlei liefdediensten’? Daar had de gewijde schrijver wel wat explicieter over mogen zijn.

Vanwege al die liefdediensten en ‘telkens nieuwe listen’ die hij uitvond om zijn medemens ‘op alle mogelijke wijzen’ ter wille te zijn, is Valentinus de schutspatroon geworden van... Van wat eigenlijk? De liefde, de verliefdheid, de innige vriendschap, de goede zakenrelatie? En van wie eigenlijk precies? Wordt zijn bescherming of voorspraak ook afgesmeekt door

meisjes van niet spijkervaste zeden, sekslijnexploitanten, uitgevers van erotische tijdschriften, fabrikanten van dildo's en rubberen opblaasdamen?

Van dit hotel te voet op weg naar het vreugdeloze Cultureel Centrum der gemeente O, koop ik in een sigarettenwinkel twee pakjes van mijn vaste merk. Ik krijg er van de stofjas achter de toonbank een kleffe toffee bij: 'Valentijn', mompelt hij.

Is die Romeinse liefdespriester daarvoor onthoofd, – een toffee, een leproos bloemetje, een gebrekkig schrijvend potlood?

Voortwandeland naar mijn optreden overweeg ik dat die Valentinus er met zijn onthoofding nog tamelijk genadig van af is gekomen. Hopelijk geschiedde het met één welgemikte bijslag van iemand met een vaste hand. Uit mijn missaal herinner ik me slachtpartijen en executies van bloedstollender allooi: – als ik me die in mijn kostschoolbed lag voor te stellen, kon ik de slaap niet vatten. 'Wreed gezeseld' op drie december. 'Onmenselijke pijnigingen': drie februari. De heilige Perpetua en Felicitas, zes maart: 'voor de wilde dieren geworpen, afschuwelijk verminkt en daarna met pijlen gedood.' Weer een ander vroom figuur (dertien april): 'Met bijslagen gedood'. 'Gekruisigd' (dertig november). 'Gezeseld en in een ketel kokende olie geworpen' (zes mei). 'Gemarteld en levend verbrand' (twaalf mei). Ik zou het allemaal niet willen ondergaan in ruil voor heiligverklaring en een eigen gedenkdag in het kerkelijk jaar. Schrijven is al verschrikkelijk genoeg.

Of anders het huwelijk. Je zal Gangulphus hebben geheten, getrouwd zijn geweest met een teringwif en daar je heiligenkroon aan hebben verdiend. Elf mei:

'Voor deze martelaar van de zuiverheid en huwelijkstrouw was het huiselijk leven dagelijks een oorzaak van veel zielelijden. Zijn vrouw spotte met zijn liefdewerken en godsvrucht, ging zelfs over tot echtbreuk. Gangulphus trachtte haar tot

betere gevoelens te brengen, maar dat vermeerderde bij haar de haat en afkeer voor haar heilige echtgenoot. Op zekere dag (760) liet zij Gangulphus door betaalde schurken tijdens zijn slaap vermoorden.'

Ik kan me een en ander levendig indenken. Wat een zielelijden, getrouwd te zijn met een serpent dat 'spotte met zijn liefdewerken'. Was hij impotent of zo? En dat met die naam. 'Wim, je gangulphus staat open.'

Het Cultureel Centrum zou kunnen zijn ontworpen en opgetrokken door mijn vanmorgen ter aarde bestelde dorpsgenoot: het is van beton. Het wasemt een zo kille onherbergzaamheid uit dat het mij moeilijk valt te geloven dat het de lokatie voor een feest is. Toch staat dat op de affiches die tegen de ruiten en glazen deuren zijn geplakt: *Liefdesfeest Sint-Valentijn*. Deze biljetten, kijk maar op de keerzijde van deze brief, vertonen drie varkensroze harten en in ieder daarvan is een portret gemonteerd: van de hedenavond optredende liedzanger, van een dichteres, van mij. Dat belooft een dolle boel te worden, denk ik nog.

Opnieuw, in een explosie van luciditeit, besef ik: ik heb hier geen zin in, ik moet dit niet doen, ik had moeten thuisblijven, was ik maar dat slapende veulen onder moeders hoede. Alles zou te verdragen en te doorstaan zijn geweest, als jij naast me had gelopen en in mijn hand had geknepen. Feest van de liefde en ik zit godverdomme zonder.

Met die dichteres, een ernstig oud meisje met een zware bril, viel niets te ondernemen als ik dat soms had gedacht, want die was al van een geliefde voorzien: een ander ernstig oud meisje met een zware bril, dat alles wat ze zei op snauwtoon uitstootte. In de loop van de avond tegen mij: 'Wil je onmiddellijk die stinksigaret doven!' 'Ja hoor', zei ik inschikkelijk. Als er een film over het leven van Gangulphus wordt gemaakt, moet zij daarin de echtgenote zijn. De dichteres zelf zei niets,

behalve haar behoorlijk gekruide liefdespoëzie, die ik niet in overeenstemming kon brengen met haar ogenschijnlijk kreukloze ingetogenheid.

Nog sta ik voor de buitengevel van de cultuurbunker te overwegen om rechtsomkeert te maken, terug de snelweg op, naar huis, als er een geheel in zwart verpakte man op mij toekomt, die zijn hand naar me uitsteekt. 'Wenken' of een naam van deze klank spreekt hij uit als hij mij begroet. Misschien zegt hij 'welkom'? Met een lichte hoofdknik vervolgt hij: 'Ik ben de cultuurfunctionaris van O.' Ik zweer je dat hij dat zei. Ik liet niets merken van mijn opwelling om in schateren los te breken.

'Koeltoerfoenksionar!' zou ik de liedzanger later op het feest horen uitroepen in een als Achterkarpaaits bedoelde tongval. Daar sloeg hij zijn hakken bij tegen elkaar als in een ouderwetse militaristische klucht.

Met een uitnodigend gebaar wijst de gemeenteambtenaar me op een ingang tot het bouwwerk waar ik volgens het contract mijn kunsten moet vertonen. Hij leidt me er zelfs met zijn handkom rond mijn elleboog naar toe.

Ontsnappen is dus niet meer mogelijk. Dat het voor O een eer is mij te ontvangen, hoor ik hem zeggen, terwijl ik weet dat hij dat natuurlijk tegen iedereen zegt die hij heeft weten te klissen. Er is een stukje toffee aan mijn tanden blijven kleven en dat zou mij de komende uren blijven hinderen. Met mijn tongpunt kan ik erbij, met een vingernagel niet. Ik lees voor met zoete mond.

De zanger draagt een Leopoldbaard en heeft het haar op zijn achterhoofd, dat een andere kleur vertoont dan de baard, tot een staart bijeengebonden. Als ik de kleedkamer betreed, die ik met hem moet delen, zit hij zijn gitaar te stemmen. De cultuurkraai stelt ons aan elkaar voor en laat ons alleen. Wij maken ons vrolijk over hem. 'Als hij na afloop maar met het

overeengekomen aantal flappen over de brug komt, kan hij me verder' – hij produceert een fluitgeluidje tussen zijn tanden en spiest zijn middelvinger omhoog.

Zoals altijd als het tijdstip nadert dat ik voor publiek moet verschijnen, slaat de paniek toe. Hand in binnenzak: natuurlijk voel ik daar de papieren die ik ga voorlezen, natuurlijk ben ik die niet op mijn schrijftafel vergeten. Ik beef, ik moet gaan zitten. In de spiegel zie ik het cadeaupotlood in de borstzak van mijn jasje. Met de punt naar beneden, het blozende gummetje aan de bovenkant tekent zich obsceen af, vind ik, tegen het decente antraciet dat ik draag. Ik berg het schrijfding ergens anders in mijn kleren, waar ik het pas uren later in deze hotelkrocht terugvind. Zou roomservice mij een puntenslijper of een scherp mesje willen brengen, als ik daarvoor naar de receptie bel?

'Wat is er met je, je ziet zo wit of je nog vier minuten te leven hebt', zegt de zanger. Hij legt de gitaar op zijn kant voor zich neer.

'Plankenkoorts. Misselijk', breng ik uit en ik verlang naar jou. Zo intens dat ik me voorstel: de deur gaat open en jij komt binnen, een uur geleden op het vliegveld geland, per taxi naar dit oord gekomen en tara!

De zanger staat met een oranje thermoskan en een plastic bekertje in zijn handen. 'Er is koffie. Wil je koffie?'

Is koffie goed tegen de zenuwen? Ik schud voorzichtig mijn hoofd. 'Wreed geselsd.' Zo voel ik me. 'Voor de wilde dieren geworpen en daarna...' Wat zou ik doen als ik wist dat ik nog vier minuten had te leven?

'Is er niks anders?'

Achter hem staat een ijskast, die hij opent, hij zakt op zijn hurken. 'Paar blikjes cola, paar blikjes Heineken. Niet goed voordat je op moet, zo'n koude plens op je maag.'

Ik hoor hem morrelen en dan met kracht een intern deurtje

of laatje openwrikken. 'Aha!' Hij komt overeind, stoot met zijn knie de ijskastdeur dicht, maakt hoofdbewegingen waarvan zijn haarkwast lijkt te kwispelen. 'Wat ligt er in het vriesvak? Wat delft deze liedvertolker op uit het ongenaakb're ijs?'

Een groene fles gedistilleerd, waar de koudedamp van af slaat, het glas is overdekt met een beslagen vlies van ijsbloemen.

'Cadeautje van Sint-Valentijn!' juicht hij. 'Probaat tegen angsten, weemoed, heimwee, onvervuld verlangen.'

Zijn naastenliefde vond telkens nieuwe listen uit, schiet door mij heen.

Alsof de fles vlammend heet is in plaats van antarctisch koud, begint de zanger hem met korte boogjes van de ene hand in de andere over te gooien. Hij kan natuurlijk niet binnen een paar minuten met bevroren knoken de gitaarsnaren tot klinken brengen. Ik steek mijn handen uit om de drank-schat van hem over te nemen, ik voel me al een heel stuk op-gemonterd bij het vooruitzicht van een paar stevige slokken voordat ik de planken op moet.

Dan voltrekt zich de treurige ramp.

De gladde fles ontglijpt zijn handen en vervolgens de mijne: al slaag ik er nog in hem op te vangen, hij glibbert uit mijn vingers en valt tussen onze schoenen op de stenen vloer kapot. In de baard van mijn lotgenoot opent zich een wak met bruine tanden en daaruit stijgt een loeigeluid van teleurstelling op, gevolgd door een resem opmerkelijk schilderachtige vloeken en verwensingen. 'De shitste shitsint waar ik godvernondegodz'nkloten ooit van heb gehoord!'

Daar bedoelt hij dus de heilige Valentijn mee.

De fles is wel kapot, maar niet aan gruzelementen, dat wil zeggen wel aan gruzelementen, maar deze zijn niet rondom een plas alcoholisch vocht naar alle richtingen weggespat. De groene scherven zijn mozaïeksgewijs tegen een flesvormige

staaf bevroren jenever blijven plakken, waartussen alleen het etiket intact is gebleven.

Jenever van lokale makelij, zoals het krullige letterbeeld mij leert. Maagkramp en winderigheid veroorzakende bocht van een te gering alcoholpercentage waarvan een geoefend gebruiker de bevrijdende uitwerking pas na zo'n fles of drie slechts enigszins begint gewaar te worden. Vandaar dat de vloeistof is bevroren: echte jajem van vijfendertig à veertig procent alcohol zal zich, al is hij sedert de dagen van Nova Zembla in een iglo opgeslagen, licht stroperig laten uitschenken en vanaf de eerste ijskoude slok een weldadige gloeiing in slokdarm en maag verschaffen.

Ik wou dat ik een fles van thuis had meegebracht. Waarom mij niet voor aanvang van mijn barre verplichting van een fles verzekerd?

Lieverd, we hebben nog geprobeerd de in glasscherven gevatte ijsklomp in een plastic huishoudemmertje op een verwarmingsradiator tot smelten te brengen.

Toen na plusminus drie kwartier de pauze aanbrak en wij in de kleedkamer terugkeerden, had zich op de emmerbodem wel degelijk een rulle laag ontdooiende ijskorreltjes gevormd. Ik had achter het toneel een glazen vaas gevonden, over de hals daarvan spanden we een theedoek: daar dachten we met onze vingertoppen de korreltjes doorheen te drukken met de bedoeling en in de hoop dat in de vaas splintervrij gezeefde jenever zou neerdruppelen. 'Beter iets dan niets.' Ik had niet aan deze dag moeten beginnen. Weldra stonden we met onze zolen in smeltende derrieplassen en steeg uit onze bezigheden grotlucht op, die we niet in staat waren met jenever te associëren.

In de belangrijkste pluk- en tokkelvinger van mijn toneelpartner boorde zich een glasfragment: opeens bloedvegen in de doorweekte vaatdoek, opnieuw een losbarstend recital van krachttermen, scheldwoorden, beeldrijke benoemsels

van geslachtsorganen en details daarvan.

Na een beleefde klop op de deur trad op dat moment de cultuurfunctionaris binnen. Fronsend sloeg hij de morsige tafereelen gade en beluisterde hij de bard. 'Koeltoerfoenktsionar!' Dit is cultuur naar mijn hart, zag men hem denken.

Dood hout. De schrijfpunt is nu tot tegen de potloodmond afgestompt. Als ik nog vier minuten had te leven, zou ik een eitje voor je koken, lieveling. De povere oogst van 's harten voorjaarsstorm.

Niet gesterkt door alcohol, met een toffeerest aan mijn gebit, sta ik op trillende benen tussen de coulissen op mijn beurt te wachten. Sigaret. Eerst de zanger met een romantisch troubadourslied, getiteld 'They stood up for love', om de ongeveer vijftientig aanwezigen in de zaal smeug te stemmen. Nieuwe sigaret, aangestoken met de peuk van de vorige. Waar jij nu bent is het twaalf uur vroeger of later, in ieder geval is het daar middag en loop je in de zon.

De dichteres begint sappische strofen te declameren, het zijn er zeer veel achter elkaar, haar bril beslaat ervan, zij wrijft de glazen aan haar mohairen truitje schoon. Mevrouw Gangulphus komt mij snibbig wijzen op de tirannieke stickers die op tal van plaatsen om ons heen in het achtertoneelse schemerduister zijn aangebracht: rond, wit, een rokende sigaret en daar een rode, schuine verbodsbalk doorheen.

Na de dichteres weer een lied met gitaar. Als daarna eindelijk ik half bezwijmd en blind van zenuwen de bühne oploop om het mijne aan Valentijns liefdesfeest bij te dragen, kan ik mijn tekst niet vinden. Ik sta clownesk mijn kleren te bekloppen, en het dringt tot mij door dat het plebs begint te lachen. Kennelijk veronderstelt het dat ik de komische noot in het programma ben.

Ik weet dat jij nu ook zit te giechelen, je mond vol spottend commentaar.

De papieren zitten in mijn binnenzak, gewoon in mijn binnenzak, natuurlijk, waar anders? Een zweetdruppel wandelt van mijn nek naar diep omlaag. Jeuk op mijn rug. Op een plaats waarvan ik weet dat ik er zonder hulpinstrument niet bij zal kunnen.

Ik wacht tot het naaldstil is geworden en –
Dag liefste.

Satans potlood

Ik las ergens dit verhaaltje:

Een man herinnert zich dat hij ooit een zeer gelukkige ervaring heeft gehad, maar weet niet meer waar die uit bestond. Hij verneemt, dat wie zich ophangt de mooiste momenten uit zijn leven opnieuw, als in een film, in zijn hoofd vertoond ziet. Onmiddellijk hangt de man zich op en herbeleeft zijn geluksmoment. Het touw waaraan hij bungelt, breekt, en diep gelukkig leeft hij verder. Totdat hij het mooie moment nog eens wil meemaken en zich tot dat doel andermaal opknoopt. Deze keer, opnieuw breekt het touw, valt het extatische fragment uit zijn levensfilm hem bitter tegen. Daarover terneer- geslagen, teleurgesteld, chagrijnig, steekt hij zijn hoofd voor de derde keer door de strop, nu vervaardigd van een sterkere hennepsoort. Springt van de stoel. Stoot zijn laatste adem uit.

Vanmiddag in het Utrechtse dorp, waar ik wat ledige uren moest zien om te krijgen, bezocht ik de kostschool waar ik van 1950 tot '52 leerling ben geweest. Thans is het gebouw niet meer als jongenspensionaat in gebruik en bevindt het zich achter elektronisch beveiligde hekken, want er schijnt intussen iets geheims te zijn gevestigd.

Terwijl ik eromheen liep, vond ik toch een toegang tot het perceel en betrad ik een tuinpad dat tussen secuur gemillimeterde gazons door van het gebouw vandaan leidde en mij naar een afgezonderde plek voerde, omzoomd door struiken en hoge bomen. Een omheinde tuin in een tuin.